

Küsimused sooliseks analüüsiks

Erinevusi naiste ja meeste vahel mõõdetakse **kvantitatiivselt** ja **kvalitatiivselt**.

Kvantitatiivselt toimub see loetledes, kui palju naisi ja mehi osaleb ühes või teises valdkonnas või kuidas ressursid meeste ja naiste vahel jagunevad (näiteks kodutöödele kuluv aeg).

Kvalitatiivselt mõõtes püütakse mõista, milles peituvad ebavõrdsuse põhjused, millised on stereotüübid, hoiakud, traditsiooniliselt naistele ja meestele omaseks peetavad rollid jms.

Näiteks on kodutöödele kuluva aja erinevus meeste ja naiste puhul põhjustatud ühiskonnas kehtivatest iganenud soorollidest, mille kohaselt peetakse laste ja pere eest hoolitsemist naiste tööks.

Analüüsides poliitikavaldkonna hetkeolukorda soolisest aspektist, otsitakse vastuseid järgmistele küsimustele.

1. Millised erinevused esinevad meeste ja naiste olukorras ja milles need erinevused väljenduvad?

- **Milline on meeste ja naiste esindatus selles valdkonnas või sihtgrupis, millele poliitika või programm on suunatud?**

Näide. Analüüsides tööturu olukorda ja kavandades meetmeid tööhõive suurendamiseks, tuleks analüüsida meeste ja naiste osakaalu hõivatute ja töötute hulgas (sh palgatööl ja ettevõtluses, erinevates majandussektorites ja harudes, pikaajaliste töötute hulgas jmt), vaadeldes lisaks ka teisi tunnuseid, nagu haridus, vanus, rahvus jmt.

Informatsiooni meeste ja naiste esindatuse kohta tööturul leiab Statistikaameti ja Eurostati aruannetest ning konkreetsetest valdkonnaspetsiifilistest uuringutest.

- **Milliseid erinevusi esineb meeste ja naiste vahel ressursside jaotuses ja nende juurdepääsu võimalustes (aeg, ruum, sotsiaalsed võrgustikud, informatsioon, raha, koolitused, sotsiaalteenused, mobiilsus jmt)?**

Näide. Analüüsides töötute olukorda, tuleks analüüsida meeste ja naiste osakaalu ümberõppeprogrammides:

- *Kui palju ja milliseid ümberõppevõimalusi pakutakse meestele ja milliseid naistele?*
- *Milline on töötute meeste ja naiste osakaal ettevõtlusega alustamise toetuste ning sõidutoetuste taotlemisel ja saamisel?*
- *Kui palju töövahendus- ja/või nõustamisteenuseid osutatakse naistele ja kui palju meestele?*
- *Milline on meeste ja naiste osakaal, kes peale nõustamist töökoha leiavad?*
- *Kas keskmine aeg, mis meeste ja naiste konsulteerimiseks kulub, on erinev? Jne.*

Meeste ja naiste olukorra erinevuse kohta andmete kogumisel on otstarbekas konsulteerida nii sihtgruppi kuuluvate meeste ja naistega ja/või nende esindusorganisatsioonidega kui ka soolise võrdõiguslikkuse ekspertidega.

- **Milline on meeste ja naiste esindatus konkreetse sekkumisvaldkonnaga seotud otsustustasanditel?**

Näide. Transpordivaldkonda analüüsid tuleks vaadata, milline on naiste ja milline on meeste esindatus transpordivaldkonda haldava ministeeriumi vastava osakonna tippametnike seas ja transpordiametite juhtkondades. Kui palju mehi ja naisi on kaasatud töögruppidesse, mille ülesanne on transpordivaldkonnas strateegiliste dokumentide koostamine. Kui palju on meeste esitatud arvamusi ja kui palju naiste esitatud arvamusi ja kelle arvamustega on arvestatud.

2. Millised ühiskonnas valitsevad soolised stereotüübid ja normid avaldavad mõju meeste ja naiste käitumisele ja sooliste lõhede tekkele valdkonnas? Mis põhjustel on meestel ja naistel erinev juurdepääs, erinevad ressursid, erinev esindatus või erinevad käitumismustrid?

Näide. Töötutele ümberõppevõimaluste pakkumisel võidakse olla mõjutatud traditsioonilistest soolistest stereotüüpidest selles, millised ametid sobivad meestele ja millised naistele ning mitte lähtunud esmajärjekorras inimeste individuaalsetest võimetest ja oskustest. Näiteks pakutakse meestele rohkem infotehnoloogia ja ettevõtluse alustamise koolitusi või väljaõpet konkreetsete erialaoskuste omandamiseks ja naistele rohkem sotsiaalseid oskusi arendavaid või nn traditsiooniliste naiste ametialade (nagu näiteks kokk, juuksur jmt) koolitusi.

Naiste juurdepääs tööturule võib näiteks olla takistatud ka lastehoiukohtade vähesuse tõttu, mis ei võimalda väikelaste emadel nende hoolduskohustuse tõttu tööturule naasta.

Meeste riskiv tervisekäitumine võib olla põhjustatud ühiskonnas valitsevatest soosuhetest ja normidest, mille kohaselt teatud tervistkahjustavat käitumist (suitsetamine, alkoholi tarbimine, liigne riskide võtmine jmt) peetakse mehelikuks käitumiseks.

3. Millised on erinevused meeste ja naiste õigustes, võimalustes ja kohustustes, mis iseloomustavad konkreetset poliitikavaldkonda?

Tuleb arvesse võtta, et formaalsed õigused ei taga alati veel tegelike õiguste olemasolu/õiguste tegelikku rakendumist. Õiguste rakendumist võivad piirata näiteks ka takistused juurdepääsul õigussüsteemile, madal õigusteadlikkus, tavad, harjumused jmt.

Sootundlike analüüside korraldamisel on oluline arvesse võtta ka konkreetse poliitikavaldkonna arengusuundi meeste ja naiste olukorras ja käitumises.

Näide. Kavandades tervisekäitumise edendamise programme, sh suitsetamisvastaseid programme, tuleb meetmeid kavandades kasuks teadmine, et tütarlaste ja naiste hulgas on igapäevasuitsetajate arvu langustendents väiksem kui meeste hulgas. Siinkohal tuleks püüda analüüsida põhjusi, mis sellist suunda põhjustavad. Kas näiteks põhjustab seda stereotüüpne hoiak, et naiste välimusele pööratakse rohkelt tähelepanu (nt tüdrukutel ja naistel on suitsetamine seotud tihti sooviga langetada kaalu) või võivad sel olla mingid muud põhjused?

Meetmete kavandamisel tuleb pöörata tähelepanu soolistele erinevustele suitsetamise põhjustes ning kavandada poistele ja tüdrukutele / meestele ja naistele erinevaid sihipäraseid meetmeid.